

Qəzet
1931-ci ilin
aprelindən
çıxır

DƏNİZ

31 oktyabr
2014-cü il
№ 35-36 (8949)
Qiyməti
38 qəpik

“Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin qəzeti

günə qədər bütövlükdə neft-qaz sahəsində bir neçə önəmli mərhələ olmuşdur. Onların bir neçəsini mən indi sadalamaq istəyirəm. 1994-cü il sentyabrın 20-də “Əsrin kontraktı”nın imzalanması, 1996-cı ildə “Şahdəniz” qaz kontraktı üzrə sazişin bağlanması. O da çox önəmli hadisə idi. Çünki bu gün “Cənub” qaz dəhlizinin resurs mənbəyi “Şahdəniz” qaz yatağıdır. “Şahdəniz” dünyanın ən böyük qaz yataqlarından biridir ki, orada qaz ehtiyatları 1 trilyon kubmetrdən çoxdur.

1999-cu ildən Xəzər dənizini Qara dənizlə birləşdirən Bakı-Supsa neft kəməri tikilmişdir. Bu da yeni bir ixrac marşrutu idi. 2003-cü ildə isə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin təməl daşı qoyuldu. O kəməri ki, Xəzər dənizini Aralıq dənizi ilə birləşdirdi. O, bu gün nəinki Azərbaycan üçün, eyni zamanda, Xəzər sahilinin şərq hissəsində yerləşən ölkələr üçün də bir ixrac boru kəməri kimi fəaliyyət göstərir. Ondan sonra 2007-ci ildə Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin tikintisi də tarixi hadisə idi. Çünki o hadisədən sonra Azərbaycan dünyada artıq özünü qaz ölkəsi kimi göstərməyə başlamışdır.

... Azərbaycan artıq “Cənub” qaz dəhlizinin birinci hissəsini 2007-ci ildə istifadə

yə vermişdir. Ondan sonrakı dövr ərzində biz böyük layihə üzərində işləyirdik. Bildiyiniz kimi, bir neçə variant var idi. 2012-ci ildə Türkiyə və Azərbaycan siyasi rəhbərliyinin fəaliyyəti nəticəsində Transadolu kəmərinin tikintisi ilə bağlı razılıq əldə edilmişdir. TANAP layihəsi və onun həyata keçirilməsi tarixi hadisədir. Məhz TANAP layihəsinin reallaşdırılmasından sonra artıq “Cənub” qaz dəhlizinin konturları görünməyə başlamışdır. 2013-cü ildə TAP layihəsi – Transadriatik kəmərinin əsas ixrac marşrutu kimi seçilməsi də tarixi hadisə idi. Eyni zamanda, keçən il artıq qazın satışı ilə bağlı kontraktlar imzalanmışdır. Yəni, bu gün bizim önümüzə bütün üfüqlər açıqdır, yollar aydındır. Sadəcə olaraq, biz birgə səylərlə “Cənub” qaz dəhlizinin tamamlanmasını təmin etməliyik və bunu edəcəyik....

Bu layihə Azərbaycana əlavə dividendlər gətirəcək. Ölkə iqtisadiyyatı daha da sürətlə inkişaf edəcək. Baxmayaraq ki, son on il ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatı dünyaya miqyasında ən sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyat olmuşdur. Bu layihə bizim üçün yeni imkanlar açır.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

Ölkəmizin ümumi iqtisadi və siyasi inkişafı məhz “Əsrin kontraktı”ndan başlamışdır. Yeni neft strategiyamız 20 ildir ki, icra edilir. Ölkəmiz üçün böyük fayda gətiribdir. Bu illər ərzində Azərbaycan öz imkanlarını apdıcıl şəkildə genişləndirmişdir. İlk dəfə olaraq o illərdə Xəzər dənizini Qara dənizlə və Aralıq dənizi ilə neft kəmərləri birləşdirdi. Bu da tarixi nailiyyətdir. Deyə bilərəm ki, 1994-cü ildən başlayaraq bu

Yeni alınan gəmilərdə Azərbaycan bayrağı qaldırılıb

Oktyabrın 14-də Türkiyənin Yalova bölgəsində yerləşən “Tersan” tərsanəsində “Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin yeni aldığı, milli musiqimizin əbədi parlayan ulduzu Üzeyir Hacıbəylinin və poeziyamızın görkəmli nümayəndəsi Natəvanın adlarını daşıyan iki quru yük gəmisində Azərbaycan bayrağının qaldırılması mərasimi keçirilib.

Mərasimdə Azərbaycan və Türkiyədən rəsmi şəxslər, qonaqlar, gəmiçilik şirkətlərinin təmsilçiləri iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən “Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” QSC-nin sədri Rauf Vəliyev Ulu öndər Heydər Əliyevin möhkəm təməl üzərində qurduğu inkişaf strategiyasının möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdiril-

məsi nəticəsində bütün sahələrdə davamlı inkişafın təmin edildiyini, Azərbaycanın iqtisadi və sosial həyatda böyük nailiyyətlərə imza atdığına diqqətə çatdırıb. O vurğulayıb ki, məhz dövlət başçısının daimi qayğısı və diqqəti sayəsində Azərbaycan gəmiçiliyi bu gün böyük inkişaf yolundadır. Çox böyük tarixə malik olan iki böyük dənizçilik təşkilatının – Azərbaycan Dövlət Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinin və Xəzər Dəniz Neft Donanmasının bazasında yaradılan “Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri Azərbaycan bayrağı altında üzən gəmilərin dünya sularına dönüşünün təmin edilməsidir. “Oktyabr ayının 22-də biz yeni Cəmiyyətin yaradılmasının 1 ilini qeyd edəcəyik. Məhz bu

ərəfədə Cəmiyyətin yeni alınmış 2 gəmisində milli bayrağımızın qaldırılması bizim kollektivdə böyük ruh yüksəkliyi yaradır. Yeni gəmilərin alınması Azərbaycanda gəmi mütəxəssisləri üçün yeni iş yerlərinin açılmasına, beynəlxalq yükdaşımalarda dayanıqlı mövqelərin əldə edilməsinə, eləcə də dövlət bayrağımızı dünya sularında və beynəlxalq limanlarda dalğalandırmaqla ölkəmizin təbliğinə və dəniz nəqliyyatının inkişafına xidmət edir” – deyən Rauf Vəliyev bu əlamətdar hadisə münasibəti ilə bütün dənizçiləri təbrik edib, xoş arzularını çatdırıb.

Yeni gəmilərin alınmasını Azərbaycanın hərtərəfli inkişafının bariz nümunəsi hesab edən Azərbaycan Dövlət Dəniz Administrasiyasının rəisi Qüdrət Qurbanov dəniz donanmasının inkişafı sahəsində Prezident

İlham Əliyevin gördüyü işlərin Vətənimizin tərəqqisinə xidmət etdiyini, dəniz sularında üzən gəmilərimizin sayının ilbəl artmasının ölkəmizin inkişaf göstəricilərini şərtləndirən vacib amillərdən olduğunu qeyd edib.

Tərsanənin meneceri Osman Çalan Cəmiyyətin kollektivini

təbrik edib, dənizçilərə uğurlu səfərlər arzulayıb.

Kapitan Şəmsəddin Mehəliyəv dənizçilərin uzaq sahillərdə Azərbaycanın bayrağını qürurla dalğalandıracaqlarını, dahi bəstəkarın və poeziyamızın görkəmli nümayəndəsinin adlarını həmişə uca tutacaqlarını bildirib.

Çıxışlardan sonra hər iki gəmidə dövlət himnimizin sədalari altında Azərbaycan bayrağı qaldırılıb. Tədbir iştirakçıları gəmilərə baxış keçiriblər. Hər birinin dedveyti 5490 ton, uzunluğu 108,3 metr, eni 16,5 metr, suya oturma 4,8 metr olan gəmilər Qara dəniz, Aralıq dənizi və digər hövzələrdə yükdaşıma əməliyyatlarına çəlb ediləcək.

Sonda dünya şöhrətli bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin əsərlərinin sədası altında gəmilər dənizə yola salınıb.

İnformasiya
və Mətbuat Şöbəsi

Cəmiyyətin ildönümü silsilə tədbirlərlə qeyd olundu

Bütün insanlar kimi, əmək kollektivlərinin də yaddaşında əlamətdar hadisələr, iftixar doğuran tarixlər, fəaliyyətində əhəmiyyətli dönüşün bünövrəsini qoyan mühüm günlər olur. Möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin yaradılması haqqında 22 oktyabr 2013-cü il tarixli Sərəncamı da taleyini

yeti ilə hələ sağlığında canlı əfsanəyə çevrilən Ulu öndərin misilsiz xidmətlərindən, ölkəmizin iqtisadi tərəqqisi, beynəlxalq nüfuzunun artırılması istiqamətində gördüyü nəhəng işlərdən söz açdı. Bildirdi ki, çox çətin və tələpəli məqamda xalqın təkidli və hakimiyyətə qayıdan Ümummilli lider Azərbaycanı böyük fəlakətlərdən xilas etdi və qısa bir zamanda ölkəmizi global

şəm fəaliyyəti barədə dolğun təsəvvür yaradır.

Sonra aqt zalında "AXDG" QSC-nin yaranmasının ildönümünə həsr olunmuş toplantı keçirildi.

Nitqinə Cəmiyyətin çoxminli kollektivini əlamətdar hadisə münasibətilə təbrikə başlayan Rauf Vəliyev donanmanı xalqımızın çox böyük sərvəti hesab edən Ümummilli liderin ölkəmizə rəhbərlik etdiyi dövrlərdə gəmiçiliyin qorunub saxlanılması, əhəmiyyətli yüksəlişi üçün gördüyü mühüm işlərdən və hazırda möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin bu sahəyə daimi diqqət və qayğısından danışdı. Nətiçə hesabət məruzəsində ötən bir ildə görülən işlər, beynəlxalq standartlara uyğun daşıma xidmətləri təklif edən müasir gəmiçilik şirkəti yaradılması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər və əldə olunan nailiyyətlərdən söz açdı. Bildirdi ki, Xəzərdə öncül mövqeyin qorunub saxlanılması, gəmilərimizin dünya sularına qayıdışının təmin edilməsi, donanmanın istismarının səmərəliliyinin artırılması, yeni gəmilərlə zənginləşdirilməsi və sertifikatlaşdırılması, etibarlı tərəfdaş imicinin formalaşdırılması, işçilərin güzəranının yaxşılaşdırılması daha çox diqqət yetirilən istiqamətlərdən olub. Hədəflərin vaxtında və dəqiq müəyyənləşdirilməsindən tutmuş düzgün kadr, təlim və inkişaf siyasəti, idarəetmə mexanizminin effektivliyinin artırılması, maliyyə-uçot fəaliyyətinin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmasına hər şey bir məqsədə xidmət edib: möhtərəm Prezidentimizin dəniz nəqliyyatı işçilərinə diqqət, qayğı və etimadını layiqincə doğrultmaq və "AXDG" QSC-ni müstəqil Azərbaycanın iqtisadi tərəqqisinə sanballı töhfə verə biləcək çevik şirkətə çevirmək!

Donanmanın təzələnməsindən danışarkən Rauf Vəliyev dövlətin dəstəyi ilə 3 təchizat və yedək, 2 quru yük gəminin alınacağını, Bakı Gəmiqayırma Zavoduna 3 sərnişin gəminin tikintisinin sifariş edildiyini, Nijni Novqorod Gəmi Təmiri - Gəmiqayırma Korporasiyasında inşa edilmiş üzən dokun yaxın günlərdə istifadəyə veriləcəyini diqqətə çatdırdı. Fərəhlə qeyd etdi ki, oktyabrın 14-də yeni alınan "Üzeyir Hacıbəyli" və "Natəvan" quru yük gəmilərində müstəqil Azərbaycanımızın dövlət bayrağı qaldırıldıqdan sonra dahi bəstəkərin adını daşıyan quru yük gəmisi doğma sulardan uzaqlarda ilk səfərə çıxmışdır.

R.Vəliyev çıxışının sonunda xüsusilə qeyd etdi ki, qarşıda görüləsi işlər çoxdur və Cəmiyyətin uğurlu fəaliyyətini təmin etmək, ölkə rəhbərinin dəniz nəqliyyatı işçiləri qarşısında qoyduğu vəzifələri layiqincə yerinə yetirmək üçün bütün zəruri tədbirlər bundan sonra da əzmlə davam etdirilməlidir.

"AXDG" QSC sədrinin baş müşaviri Cəbrayıl Mahmudlu,

sədrin müavinləri Cəlal Fərəcli və Fərhad Quliyev çıxışlarında Cəmiyyətin satınalmalar siyasəti, investisiya layihələri, yükdaşıma və logistika sahəsində görülən işlər və QSC-nin 2015-2020-ci illərdə Strateji İnkişaf Konsepsiyası Dövlət Proqramı layihəsinin hazırlanaraq Nazirlər Kabinetinə təqdim olunması barədə məlumat verdilər.

"Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" QSC-nin nümayəndələri, BGZ-nin rəhbərliyi, Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyasının bir qrup tələbəsi cari ilin may ayında sifariş verilmiş 80 nəfərlik 3 sərnişin gəminin ilk poladkəsmə mərasimində iştirak etdilər. Qonaqları və kollektivi hər iki əlamətdar hadisə - Cəmiyyətin ildönümü və yeni sərnişin gəminin ilk poladkəsmə mərasimi

deniz nəqliyyatı ilə bağlayanların yaddaşına əbədi həkk olunan əlamətdar hadisələrdəndir. Məhz bu Sərəncamla ölkəmizin şanlı ənənələri olan iki nəhəng donanması müstəqil Azərbaycanımızın rəqabət qabiliyyətinin və tranzit potensialının daha da gücləndirilməsi məqsədilə bir təşkilatda birləşdirildi.

Cəmiyyətin işçiləri "AXDG" QSC-nin ildönümünü keçən müddətdə görülmüş işlərdən doğan qürur hissi, qarşıda duran vəzifələri uğurla yerinə yetirmək əzmi və silsilə tədbirlərlə qeyd etdilər.

Tədbirlər Cəmiyyətin inzibati binasının foyesində yenidən qurulmuş "Heydər Əliyev" guşəsinin və Ulu öndərin büstünün açılışı ilə başlandı. Mərasimdə struktur təşkilatlarının rəhbərləri, idarə və departament rəisləri, dənizçilər, veteranlar iştirak edirdilər.

"AXDG" QSC-nin sədri Rauf Vəliyev bütün ömrü boyu Vətəni və xalqını düşünən, titanik fəaliyyət

layihələrin mərkəzinə çevirdi. "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması ilə reallaşan neft strategiyası Xəzər hövzəsində irimiqyaslı layihələrin uğurla həyata keçirilməsi üçün geniş imkanlar açmaqla yanaşı, digər sahələrin, o cümlədən dəniz nəqliyyatının da inkişafına təkan verdi.

Sonra Rauf Vəliyev Ulu öndərin büstünün üzərindəki ağ örtüyü götürdü və önünə tər güllər qoyaraq xatirəsini ehtiramla yad etdi.

Büstün yerləşdiyi foyədə zövqlə tərtib edilən stendlərdə Ümummilli liderimizin təşəbbüsü ilə həyata vəsiqə alan nəhəng layihələrin gerçəkləşdiyi anları, bünövrəsini qoyduğu, açılışında iştirak etdiyi müəssisələri göz önündə canlandıran fotosəkillər yer alıb. Respublikamızda böyük infrastruktur layihələrə, tikinti-abadlıq işlərinə, sosial-iqtisadi sahələrin inkişafına, nəqliyyat sektoruna diqqət və qayğısını əks etdirən materiallar hər kəsdə Ulu öndərin möhtə-

Tədbirdə həmçinin Cəmiyyətin yeni loqotipinin, brendbukunun, veb-saytının və sosial şəbəkələrdəki səhifələrinin təqdimatı oldu. Bildirildi ki, hazırlanmış 5 nümunə sırasından səsvermə yolu ilə seçilən loqotipdə dəniz və gəmiçiliklə bağlı elementlərdən - lövbər, sükan, dalğadan istifadə olunub. Loqotipin mərkəzində yerləşdirilən 1858 tarixi ölkəmizdə gəmiçiliyin əsasının məhz həmin ildə "Qafqaz və Merkuri" Səhmdar Cəmiyyətinin yaradılması ilə qoyulduğuna işarədir. 8 bölmədən ibarət veb-saytda "AXDG" QSC, onun struktur təşkilatları, qanunvericilik bazası, hər cür yükdaşıma və dəniz nəqliyyatı xidmətləri təklif edən donanmalarının texniki imkanları, KSƏ-TƏMM siyasəti, yeni layihələr və sair barədə üç dildə ətraflı məlumat almaq mümkündür.

Tədbirlər silsiləsi üçün ikinci yarısında Bakı Gəmiqayırma Zavodunda davam etdirildi. Azərbaycan Respublikası Dövlət Dəniz Administrasiyasının, Rusiya Dəniz Registrinin ölkəmizdəki təmsilçiliyinin və

münasibətilə təbrik edən baş menecer KC Lam "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" QSC-yə sərnişin gəmilərinin sifarişinə görə minnətdarlığını bildirdi, sifarişin yüksək səviyyədə icra olunacağını dedi.

Dövlət Dəniz Administrasiyasının rəisi Qüdrət Qurbanov bildirdi ki, "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" QSC-də bir il ərzində çox böyük dəyişikliklər baş verib. Avropa-Qafqaz-Asiya (TRASEKA) nəqliyyat dəhlizində bağlayıcı rolunu oynayan Transxəzər istiqamətində yüklərin və sərnişinlərin daşınması ilə eyni zamanda, dənizdə həyata keçirilən neft və qaz əməliyyatlarına müvafiq nəqliyyat xidmətləri göstərilməsində uğurlu nəticələr əldə edilib. O, bunu ölkə başçısının dəniz nəqliyyatına göstərdiyi diqqətin nəticəsi kimi səciyyələndirdi.

"AXDG" QSC-nin sədri Rauf Vəliyev çıxışında xüsusilə vurğuladı ki, ölkəmizdə nəhəng layihələrin icrası müstəqil Azərbaycanımızın güclü iqtisadiyyatının, düzgün siyasətinin və möhkəm iradəsinin nəticəsidir. Xüsusən, Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun istismara verilməsi ilə əlaqədar yük həcmi və bu yüklərin daşınması üçün müxtəlif təyinatlı gəmilərə tələbat daha da artacaq. Bu baxımdan nəqliyyat donanmasının gücləndirilməsi üçün yeni, müasir gəmilərin alınması daim diqqət mərkəzində saxlanılır.

Sonda tədbir iştirakçılarının alqışları altında lazerlə polad kəsmə avadanlığı işə salındı. Beləcə, yaxın gələcəkdə Xəzərdə səfərlərə çıxacaq yeni sərnişin gəmilərinin ilk metalı kəsildi...

Hər simvolun öz mənası...

“Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin təqdimatı keçirilmiş yeni loqotipi iki variantda - göy və qızılı rənglərin çalarında verilib.

İstifadə olunan göy rəngin çaları etibarlılığı, peşəkarlığı, məsuliyyəti, əminliyi, ənənələrə sadiqliyi, milliliyi və səmimiyyəti ifadə edir. Bu rəng çalarından istifadə etməklə, Gəmiçiliyin milli maraqları gözləyən, məsuliyyəti ilə seçilən peşəkarlardan ibarət kollektivinin formalaşmış əmək ənənələrinə sadiq qalaraq, səmimiyyət və əminliklə etibarlı tərəfdaş olduğunu işdə göstərməyə həmişə hazır olduğu bildirilir.

Qızılı rəng isə insanla təbiətin harmoniyasına, mənəvi təkmilləşməyə, inkişafa və işıqlı gələcəyə işarədir.

Loqotipdə istifadə olunan simvolların rəmzi mənası:

a) sahilboyu dövlətlər üçün dəniz həmişə ruzi-bərəkət mənbəyi sayıldığından, stilizə edilmiş dalğa işarələri məhz həmin mənanı bildirir;

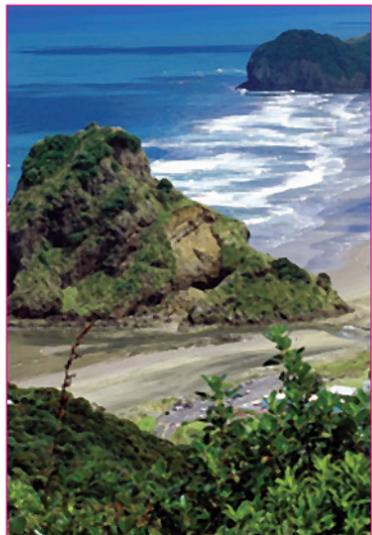
b) bir çox mənə çaları olan lövbər ən qədim simvollarandır. Orta əsrlərdə ümid simvolu kimi şəxsi gerblərdə istifadə olunub. Dənizçilər üçün bilavasitə peşələri ilə bağlılığı bildirir. XIX əsrin ikinci yarısından başlayaraq gəmiçiliyin və dəniz ticarətinin simvolu kimi istifadə olunur;

c) sükən düzgün kurs mənasını daşıyır. Bununla bərabər, qardaşlıq, həmrəylik simvolu kimi də tanınır. Dənizçilərin donanma ənənələrinə və dostluğa, yoldaşlığa sadiqliyini göstərir;

ç) lövbərin ucluqları arasından keçən lentin üzərindəki tarix yeni qurumun təməli 1858-ci ildə qoyulmuş sөлəfinə - “Qafqaz və Merkuri” Səhmdar Cəmiyyətinə işarədir.

Loqotipin təsvirini mərkəzi kompozisiyanı dövrələyən Cəmiyyətin adı yazılmış lent təməlləyir.

Sevda NAZIMQIZI

DÜŞMƏNLƏ DOST KİMİ RƏFTAR ETDİKÇƏ...

(Əvvəli ötən nömrəmizdə)

İRƏVAN

Qədim Azərbaycan şəhəri. Azərbaycan Milli Şurasının 1918-ci il 29 may tarixli qərarı ilə “bir siyasi mərkəz” olaraq ermənilərə güzəşt edilmiş və o dövrdə Cənubi Qafqazda yaradılmış ilk erməni dövlətinin – Ermənistan Respublikasının paytaxtına çevrilmişdi. Eramızdan əvvəl 782-ci ildə tikilmiş Erebuni qalası yaxınlığında bina olunmuşdu. O zaman ermənilər hələ Cənubi Qafqaza doğru yayılmamışdılar və onların burada heç bir dövlət qurumları da yox idi. İrəvan adı ilk dəfə 607-ci ildə çəkilmişdir. Şəhər Rəvan, Erivan, Yerevan və başqa adlarla da tanınmışdır. Azərbaycan alimləri B.Budaqov və Q. Qeybullayevin fikrincə, “şəhərin adının guya Urartu mənbələrində adçəkilen Yerebuni qalasının adından əmələ gəlməsi uydurmadır. Toponim türk dillərində “ir” – “dağın düşən tərəfi”, “dalğavari dağ zirvəsi” və farsca “van – yer” sözlərindən ibarətdir. Toponimin “Yerevan” forması İrəvan adının ermənicə yazılışdır. “İrəvan müxtəlif dövrlərdə Sasani dövlətinin (III-VII əsrlər), Ərəb xilafətinin (VII-IX əsrlər), Səlcuq dövlətinin (XI-XIII əsrlər), Monqol imperiyasının (XIII-XIV əsrlər), Azərbaycan Qaraqoyunlu (1410-1468-ci illər), Ağqoyunlu (1468-1501-ci illər), Səfəvilər (1501-1736-cı illər) dövlətlərinin, Nadir şahın (1736-47-ci illər) imperiya-

sının tərkibində olmuşdur. Nadirin ölümündən sonra Azərbaycan torpaqlarında müstəqil dövlətlər – xanlıqlar meydana gələrkən, burada İrəvan xanlığı (1747-1828-ci illər) yarandı. İrəvan şəhəri Səfəvilər dövründə Çuxursəd bəylərbəyliyinə, sonra isə eyniadlı xanlığın mərkəzi olmuşdur. “1441-ci ildən 1828-ci ilədək İrəvan xanlığının kimlər idarə etmişdir?” sualına cavab kimi kahin H. Şahxatunyanın tərtib etdiyi siyahıda xronoloji ardıcılıqla 49 azərbaycanlı hakimin adı çəkilmişdir. Rusiya 1804-1813-cü illər Rusiya-İran müharibəsində şəhəri işğal etməyə cəhd göstərsə də, İrəvan xanlarının güclü müqavimətinə rast gələrək buna nail ola bilməmişdi. 1826-1828-ci illər Rusiya-İran müharibəsi zamanı İrəvan şəhəri 1827-ci il oktyabrın 1-də rus qoşunları tərəfindən işğal olundu və 1828-ci il Türkmənçay müqaviləsinə əsasən İrəvan xanlığı Rusiyaya ilhaq edildi. 1828-1840-cı illərdə “Erməni vilayəti”nin, 1840-1849-cu illərdə İrəvan qəzasının, 1849-cu ildən yeni yaradılmış İrəvan quberniyasının mərkəzi oldu. Fevral inqilabından sonra (1917-ci il) şəhərdə Müvəqqəti hökumətin, onun devrilməsindən sonra Zaqafqaziya komissarlığının hakimiyyət orqanları yaradıldı. 1918-ci il mayın 28-də Tiflisdə Cənubi Qafqazda, ilk dəfə olaraq, erməni dövlətinin – Ararat Respublikasının yaradılması elan edilərkən məlum oldu ki, Cənubi Qafqazda ermənilərin siyasi mərkəzi yoxdur. Həmin dövrdə güclü xarici təzyiçə məruz qalan Azərbaycan Milli Şurası İrəvanın ermənilərə güzəşt edilməsi haqqında qərar qəbul etməyə məcbur oldu. Beləliklə, qədim Azərbaycan şəhəri İrəvan Ermənistan Respublikasının paytaxtına çevrildi.

Bütün tarixi dövrlərdə azərbaycanlılar İrəvan əhalisinin etnik tərkibində əsas yer tutmuşlar. Rusiyanın

İrəvanı işğal etdiyi dövrdə burada 1807 azərbaycanlı ailəsi, yaxud 7331 nəfər (3749 kişi, 3581 qadın), 567 erməni ailəsi, yaxud 2369 nəfər (1220 kişi, 1149 qadın) qeydə alınmışdı. O zaman İrəvanın 9700 nəfərlik əhalisinin 75,6 faizi azərbaycanlı, 24,4 faizi erməni idi. Çarizmin erməniləri İran və Türkiyədən kütləvi şəkildə Şimali Azərbaycan torpaqlarına köçürməsi nəticəsində ermənilərin sayı İrəvan şəhərində də artdı. 1829-1832-ci illərdə həyata keçirilən kameral təsvirə görə İrəvan şəhərinə İrandan 366 erməni ailəsi, yaxud 1715 nəfər (903 qadın, 812 kişi), Türkiyədən 11 ailə, yaxud 48 nəfər (25 kişi, 23 qadın) köçürülmüşdü. Bu köçürmə nəticəsində İrəvan şəhəri əhalisinin sayı ermənilərin hesabına artaraq 11 463 nəfərə çatmışdı. Nəticədə azərbaycanlıların sayı 64 faizə enmiş, ermənilərin sayı isə 36 faizə qalxmışdı. Bu siyasət sonralar da davam etdirilmişdi. 1873-cü ildə İrəvan şəhərində azərbaycanlıların sayı 5805, ermənilərin sayı 5959, 1886-cı ildə müvafiq olaraq 7228 və 7142, 1897-ci ildə 12516 və 12529 olmuşdu. 1917-ci il Qafqaz təqvimi-nin məlumatına görə İrəvan şəhərində 51286 nəfər əhali qeydə alınmışdı, onların 25548 nəfəri (49,8 faiz) kişi, 25738 nəfəri (50,2 faiz) qadın idi. Şəhər əhalisinin 22001 nəfəri daimi, 29285 nəfəri müvəqqəti yaşayanlar idi. Həmin məlumata əsasən İrəvan əhalisinin 12557 nəfəri (24,5 faiz) azərbaycanlı, 37204 nəfəri (72,5 faiz) erməni idi. Bu fakt bir daha aydın sübut edir ki, 1828-1917-ci illər arasında çarizmin həyata keçirdiyi məqsədyönlü köçürmə siyasəti və azərbaycanlılara qarşı ayrı-seçkilik siyasəti nəticəsində İrəvanda yerli əhalinin – azərbaycanlıların sayı kəskin surətdə azalmışdı.

İrəvan şəhərinin iqtisadi həyatında sənətkarlıq və ticarət üstünlük təşkil edirdi. İrəvanın Tiflis (1902) və Culfa (1908) dəmir yolu xətti ilə birləşdirilməsi şəhərin iqtisadi həyatında mühüm rol oynadı.

İrəvan şəhəri Azərbaycan xalqının əsas mədəniyyət mərkəzlərindən biri idi. Rusiya işğalından sonra İrəvan şəhərinin ictimai-siyasi həyatında çarizmin hərtərəfli köməyi ilə ermənilərin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri soyqırımları adi hal aldı. Bunlardan ən dəhşətli 1905-1906-cı illərdə baş verdi. Azərbaycanlılara qarşı soyqırımı 1917-1920-ci illərdə, xüsusilə İrəvan şəhərinin erməni daşnak hökumətinin paytaxtına çevrilməsindən sonra daha geniş və məqsədyönlü şəkildə alındı. Bunun nəticəsində 1922-ci ildə İrəvan şəhərində cəmi 5124 nəfər azərbaycanlı qalmışdı. Ermənilərin sayı isə 40369 nəfərə çatmışdı.

1920-ci il noyabrın 29-da Ermənistan Respublikası devrildikdən sonra, dekabrın 4-də XI qırmızı ordu hissələri İrəvana daxil oldu. İrəvan Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının paytaxtına çevrildi. Sovet dövründə azərbaycanlıların İrəvandan zorakı deportasiyası davam etdirildi. 1970-ci il siyahıyaalmasına görə İrəvan şəhərində cəmi 2721 nəfər azərbaycanlı qalmışdı. Ermənilərin sayı isə 738 045 nəfərə çatmışdı. 1988-ci ilin noyabr-dekabr hadisələri zamanı İrəvanın qədim yerli əhalisi olan azərbaycanlılar oradan tamamilə qovuldu.

Qədim Azərbaycan şəhəri olan İrəvanın etnik-siyasi tarixi ermənilə-

rin özgə torpaqlarına yiyələnmək siyasətinin anatomiyasını əks etdirən ən qabarıq faktlardan biridir.

İRƏVAN QƏZASI

İrəvan quberniyası tərkibində inzibati-ərazi vahidi. Çar Rusiyası Naxçıvan və İrəvan xanlıqlarını işğal etdikdən sonra onların əraziləri əsasında “Erməni vilayəti” (1828-ci il 21 mart) yaradıldı. Bununla Rusiya Qərbi Azərbaycan ərazisində gələcək erməni dövlətinin əsasını qoydu. Türkiyədən və İrandan ermənilər kütləvi surətdə yenidən yaradılmış Erməni vilayətinə köçürüldülər. 1840-cı il 10 aprel qanunu əsasında “Erməni vilayəti” ləğv olundu. Naxçıvan və İrəvan vilayətləri qəzalara çevrildi və yeni yaradılmış Gürcü-İmereti quberniyasının tərkibinə qatıldı. Lakin belə bir inzibati-ərazi bölgüsü də uzun müddət davam etmədi. 1849-cu il iyunun 9-da keçmiş “Erməni vilayəti” və Aleksandropol qəzasının əraziləri əsasında İrəvan quberniyası təşkil edildi. Həmin quberniyanın təşkililə əlaqədar olaraq sahəsinə görə əvvəlki İrəvan xanlığı ərazisinə uyğun gələn İrəvan qəzasının (1840-1849) ərazisində dəyişiklik edildi və o yeni yaradılmış İrəvan quberniyası qəzalarından birinə çevrildi. 1917-ci il Qafqaz təqviminin məlumatına görə İrəvan qəzasının ərazisi 2724,30 kvadratverst (1 verst = 1.0668 kilometr) idi. Bu, İrəvan quberniyası ərazisinin 11,74 faizini təşkil edirdi. Qəzada 154331 nəfər əhali yaşayırdı. Onların 82680 nəfəri (53,57 faiz) kişi, 71651 nəfəri (46,43 faiz) qadın, 148791 nəfəri yerli sakin, 18992 nəfəri müvəqqəti yaşayanlar idi. İrəvan qəzasının əhatə etdiyi ərazilərdə, bütövlükdə quberniyanın ərazisində olduğu kimi, tarix boyu azərbaycanlılar yerli əhali olmuş və üstünlük təşkil etmişlər. Lakin İrəvan xanlığının Rusiya tərəfindən işğalından sonra

(1827-ci il 10 oktyabr) çarizmin erməniləri məqsədyönlü şəkildə bu Azərbaycan torpaqlarına köçürməsi nəticəsində əhalinin etnik tərkibində onların sayı süni surətdə artırılmağa başladı.

Bununla belə, 1917-ci ilə olan məlumata görə, İrəvan qəzasında azərbaycanlılar təxminən 74175 nəfər (48,1), ermənilər 69710 nəfər (48,1 faiz) təşkil edirdi. Burada qəza idarəsi sistemi (mərkəzi İrəvan şəhəri) fəaliyyət göstərirdi. Azərbaycanlı kənd icmalarına kəndxuda, kovxa, yüzbaşı, erməni kənd icmalarına isə məliklər başçılıq edirdilər. İrəvan qəzasında kənd təsərrüfatı üstün yer tuturdu.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yarandıqdan sonra (1818-ci il 28 may) İrəvan qəzasında birinci, üçüncü və doqquzuncu polis sahələrinin bir hissəsini öz əraziləri sırasına daxil etmişdi. Daşnaklar tərəfindən Ermənistan Respublikasının elan edilməsi (1918-ci il 28 may) və Azərbaycan Milli Şurasının İrəvanı ermənilərə güzəştə getməsi İrəvan qəzasında ermənilərin mövqeyini gücləndirdi. Fevral inqilabından (1917) sonra azərbaycanlılara qarşı daha da genişlənmiş olan soyqırımları dövlət siyasətinə çevrildi. Erməni daşnak hökumətinin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdiyi soyqırım siyasətinə ən çox məruz qalan bölgələrdən biri İrəvan qəzası oldu. Qərbi Azərbaycanın (müasir Ermənistan Respublikasının ərazisi) tarixi coğrafiyasına dair tədqiqatlarda keçmiş İrəvan qəzasına daxil olan yaşayış məskənlərinin tarixi, o cümlədən 1918-1920-ci illərdə erməni-daşnak hökumətinin azərbaycanlılara qarşı soyqırım siyasəti hərtərəfli araşdırılmışdır. Həmin araşdırmaların nəticələrinə görə, 1918-1920-ci illərdə Qəmərlı (indiki Artaşat) rayonunda 20 minə yaxın azərbaycanlı qırılmış və doğma yurd-yuvalarından qovulmuş, 1915-1918-ci illərdə İran və Türkiyədən gətirilmiş ermənilər həmin azərbaycanlı kəndlilərin yerləşdirilmişdi. Nəticədə, 1922-ci ildə ermənilərin sayı 2000-dən artaraq 22479 nəfərə çatmış, azərbaycanlıların sayı isə 20 min nəfərdən azalaraq 7328 nəfərə enmişdi. Axta (1959-cu ildən Hrazdan), Vedi (1968-ci ildən Ararat), Zəngibasar (1937-1953, 1969-cu ildən Masis), Kotayk (1961-ci ildən Abovyan) rayonlarının əhalisi də dəhşətli soyqırımlarına məruz qalmışdılar. İrəvan qəzasının onlarca qədim Azərbaycan kəndi ermənilər tərəfindən viran edilərək yerlə-yeksan olunmuş, əhalisi isə qırılmış, yaxud qovularaq doğma torpaqlarından çıxarılmışdı. Bütün bu Azərbaycan kəndlilərinin ərazilərinə ermənilər yerləşdirilmişdi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin erməni daşnaklarının İrəvan qəzasının əhalisinə qarşı törətdikləri soyqırımı cinayətlərinin qarşısını almaq üçün göstərdiyi bütün cəhdlər nəticə verməmişdi.

Ermənistanda sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra (1920-ci il 29 noyabr) İrəvan qəzasının inzibati-ərazi bölgüsündə erməni əhalinin mənafeyinə yönəlməmiş dəyişikliklər həyata keçirilmiş, SSRİ-də tətbiq edilən rayonlaşdırma prosesində İrəvan qəzası ləğv olunmuşdu. Eyni zamanda azərbaycanlıların keçmiş İrəvan qəzasına daxil olan rayonlardan deportasiyası intensiv surətdə və müntəzəm olaraq davam etdirilmişdi.

1948-1953-cü illər deportasiyası, xüsusilə 1980-ci illərin sonlarında Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində soydaşlarımızın dedə-baba torpaqları olan Qərbi Azərbaycandan qovulması başa çatdırıldı. Ermənistan hökuməti azərbaycanlılara qarşı soyqırımı və deportasiya siyasəti ilə yanaşı, onlara məxsus olan tarixi yer adlarını da kütləvi surətdə dəyişdirmiş, qədim tarixi abidələri vandalcasına məhv etmişdir. İlk mənbələr, o cümlədən arxiv sənədləri bunu təsdiq edir.

(Davamı var)

ADDA-nın BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏRİ GENİŞLƏNİR

Dünyanın qabaqcıl təhsil ocaqları ilə əməkdaşlığa xüsusi diqqət yetirən Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyası (ADDA) ötən həftələrdə daha çox qonaq-qaralı olub.

Oktyabrın 14-də Bolqarıstan Respublikası Varna Texniki Universitetinin rektoru, professor Ovi-da Farhi, beynəlxalq əlaqələr üzrə

prorektoru, dosent Velko Naumov və elmi işlər üzrə prorektoru, dosent Hristo Hristovdan ibarət nümayəndə heyəti qarşılıqlı əməkdaşlığa dair protokola müvafiq olaraq Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyasında olmuşlar.

Görüş zamanı ADDA-nın rektoru, professor Rasim Bəşirov rəhbərlik etdiyi ali təhsil müəssisəsinin

fəaliyyəti barədə qonaqlara ətraflı məlumat vermiş, dünyanın nüfuzlu ali məktəblərindən olan Varna Texniki Universiteti ilə əlaqələrə böyük əhəmiyyət verdiklərini qeyd etmişdir.

Müzakirələr zamanı təhsil ocaqları arasında əməkdaşlığın davam etdirilməsinin vacibliyi vurğulanmış, elm, təhsil sahəsində Varna Texniki Universiteti ilə ADDA arasında hər il 10 nəfərədək tələbənin mobilliyinin təmin olunması, distant təhsil, ikillik diplomun təyin edilməsi, tədris proqramlarının unifikasiyası və bir sıra digər məsələlər barədə razılaşma əldə olunmuş, əməkdaşlıq haqqında protokolun icrası ilə bağlı tədbirlər proqramı imzalanmışdır.

Oktyabrın 15-də Qazaxıstan Respublikası İnvestisiya və İnkişaf Nazirliyinin Nəqliyyat Komitəsinin sədri Aset Asabayev, Nəqliyyat və Kommunikasiya Nazirliyinin beynəlxalq əməkdaşlıq üzrə mütəxəssisi Əset Əbdrahanov Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyasının qonağı olmuşlar.

Görüşdə rektor Qazaxıstanla Azərbaycan arasında bütün istiqamətlərdə, o cümlədən təhsil sahəsində çox yaxşı əlaqələrin olduğunu, bu əlaqələrin inkişaf etdiyini diqqətə çatdırmışdır.

Dost ölkədən gələn qonaqlar Akademiya ilə yaxından tanışlıqdan sonra öz təəssüratlarını "Qonaqların xatirə kitabı"na qeyd etmişlər.

Oktyabrın 16-da ADDA-da Qazaxıstan Respublikasının Ş. Yesenov adına Xəzər Dövlət Texnologiya və Mühəndislik Universitetinin rektoru, professor Adılbek Botabekovun başçılıq et-

diyi nümayəndə heyətini qarşılamışlar.

Qonaqlar Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyasında təhsil alan qazaxıstanlı tələbələrle görüşmüş, onların təhsili, yaşayış şəraiti ilə maraqlanmış və razı qaldıqlarını dilə gətirmişlər.

Görüş zamanı Rasim Bəşirov Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyasının fəaliyyəti, beynəlxalq əlaqələri barədə qonaqlara ətraflı məlumat vermişdir. Görüşdə həmçinin ADDA-nın elmi işlər və bey-

nəlxalq əlaqələr üzrə prorektoru Zahid Şərifov, tədris və tərbiyə işləri üzrə prorektoru Çingiz Əliyev iştirak etmişlər.

Səfər zamanı qonaqlar Akademiyanın elmi-texniki kitabxanası, trenajor və laboratoriyalarına baxıb, Astronomiya-planetarisi, muzeylə yaxından tanış olmuşlar.

Sonda iki ali təhsil ocağı arasında əməkdaşlığa dair müqavilə imzalanmışdır.

İnformasiya və Mətbuat Şöbəsi

Azərbaycan Respublikasında bələdiyyə seçkiləri elan edildi

Oktyabrın 21-də Məzahir Pənahovun sədrliyi ilə Mərkəzi Seçki Komissiyasının növbəti iclası keçirildi.

Komissiyanın iclasında əvvəlcə Azərbaycan Respublikasında növbəti bələdiyyə seçkilərinin təyin edilməsi məsələsinə baxıldı. Ölkəmizdə yerli özünüidarəetmə institutlarının mövcud olduğu 15 il ərzində zəngin təcrübə qazandıqlarını, cəmiyyət həyatındakı rolunun ilbəil daha da artdığını vurğulayan MSK sədri bildirdi ki, bələdiyyələrin səlahiyyət müddəti bu ilin sonlarında başa çatır. Buna görə də Azərbaycan Respublikası Seçki Məcəlləsinin tələblərinə müvafiq olaraq azı 60 gün əvvəl bələdiyyələrə seçkilər təyin edilməli və respublika üzrə 1607 bələdiyyəyə 15035 üzv seçilməlidir. Bələdiyyə seçkiləri işğal altındakı 7 seçki dairəsi istisna olmaqla, ümumilikdə 118 seçki dairəsini əhatə edəcək. Mərkəzi Seçki Komissiyasının üzvləri seçkilərin təyin edilməsi haqqında qərar layihəsi ilə tanış olduqdan sonra Azərbaycan Respublikasında növbəti bələdiyyə seçkilərinin 2014-cü il dekabrın 23-ü, çərşənbə axşamı

mına təyin edilməsi barədə qərar qəbul olundu. Sonra "Azərbaycan Respublikasında bələdiyyə seçkilərinin hazırlanıb keçirilməsi üzrə əsas hərəkət və tədbirlərin Təqvim Planı" müzakirə olunaraq təsdiq edildi.

Vətəndaşların seçki hüquqlarını pozan hərəkətlərdən (hərəkətsizlikdən) və qərarlardan şikayətlərin araşdırılması məqsədilə Mərkəzi Seçki Komissiyası nəzdində ekspert qrupunun yaradılmasına dair məsələyə də baxıldı. MSK-nın qərarı ilə Ko-

missiya üzvləri və Katibliyin əməkdaşları da daxil olmaqla MSK nəzdində 9 nəfərdən ibarət tərkibdə ekspert qrupu yaradıldı. Dairə seçki komissiyaları nəzdində qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş müddətdən gec olmayaraq, müvafiq tələblərə

cavab verən 3 nəfərdən ibarət ekspert qruplarının yaradılması isə dairə seçki komissiyalarına həvalə edildi.

İclasda 23 dekabr 2014-cü ildə keçiriləcək bələdiyyə seçkilərində namizədin qeydə alınması məsələsinə MSK-da yenidən baxılması ehtimalı və zərurəti nəzərə alınaraq, təqdim edilmiş imza vərəqələrində və onlara əlavə edilmiş sənədlərdə olan məlumatların düzgünlüyünü yoxlamaq məqsədilə müvafiq dövlət qurumlarının mütəxəssislərindən ibarət işçi qrupu yaradıldı və Komissiyanın üzvü işçi qrupun rəhbəri təyin olundu.

Komissiyanın iclasında cari məsələlərə də baxıldı.

İclasda bəzi beynəlxalq qurumların təmsilçiləri, həmçinin kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri iştirak etdirdilər.

Sualtı gəmini rezin qayıqla axtarırlarsa...

İsveçin paytaxtı Stokholmun sahillərində Rusiyaya məxsus olduğu ehtimal edilən mini sualtı qayığın qeydə alınması NATO üzvü olan Avropa ölkələrinin silahlı qüvvələrinin nə dərəcədə zəif durumda olduğunu növbəti dəfə üzə çıxarıb. "The Guardian" qəzetinin yazdığına görə, Stokholms sahillərində qəza signalı göndərirdiyi qeydə alınan sualtı qayığın günlərdir davam edən axtarışında fars elementləri var.

Belə ki, Rusiyaya məxsus olduğu ehtimal edilən mini sualtı qayığı İsveçin "miniatür" Hərbi-Dəniz Qüvvələri axtarır. Ona görə "miniatür" ki, SSRİ-nin dağılmasından arxayınlaşan İsveçdə 20 ildən çoxdur bütün hakim partiyalar hərbi xərcləri azaldıblar. Nəticədə bu NATO ölkəsində sualtı qayıqlara qarşı avadanlıqlarla təchiz olunmuş bir vertolyot belə yoxdur.

Sualtı qayığın axtarışlarını aparacaq qayıqların çoxu isə rezindendir və doldurulmuş hava ilə üzür.

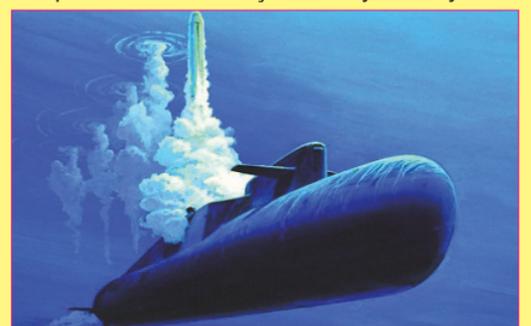
İsveç Müdafiə Naziri isə adaya sızdığı ehtimal edilən Rusiya xüsusi təyinatlılarının axtarışlarına cəmi 200 hərbi cəlb edə bilib. İşin komik tərəfi həm də ondadır ki, sualtı qayıqdan signal alındıqdan sonra İsveçin ərazi suları yaxınlığında Rusiyaya məxsus neft tankeri qaribə şəkildə o tərəf bu tərəfə manevr edir.

Məlumdur ki, keşfiyyət missiyası yerinə yetirən sualtı qayıqlar çox vaxt gizlənmək üçün ticari gəmilərin altı ilə üzür. Ehtimal edilir ki, Rusiya neft tankeri də İsveç suları yaxınlığında məhz sualtı qayığı gizlətmək üçün üzməkdədir. Zərurət yarananda bu tanker ya sualtı qayığın heyətini göyertsinə alacaq, ya suya başqa mini sualtı qayıq buraxacaq.

"Virtualaz" saytı bildirir ki, Rusiya Müdafiə Nazirliyi isə bir neçə gün davam edən sükutdan sonra Stokholms sahillərində onlara məxsus sualtı qayığın olmadığını bəyan edib. "Rusiya sualtı qayıqları və suüstü donanması öz vəzifəsini okeanlarda yerinə yetirirlər" - deyə açıqlamada bildirilir.

"Rusiyanın bu reaksiyası istehzadan başqa bir şey deyil. Sanki demək istəyirlər ki, rus sualtı qayıqlarının NATO ölkələrinin ərazi sularında üzməsi adi haldır, əsas missiya isə okeanlardadır" - deyə məqalədə bildirilir.

Qəzet yazır ki, Rusiya Müdafiə Nazirliyinin sualtı qayığın Hollandiyaya məxsus ola biləcəyini deməsi lap gülməlidir. Lakin bu yalanı auditoriyanı çaşdırmaq üçün ortaya atırlar.

“XƏZƏR DƏNİZİNİN HİDROMETEOROLOJİ ATLASI” ÇAPDAN ÇIXIB

AMEA-nın Akademik Həsən Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun direktoru, akademik Ramiz Məmmədovun “Xəzər dənizinin hidrometeoroloji atlası” çapdan çıxıb. Coğrafiya İnstitutundan AzərTAc-a bildiriblər ki, 300 səhifədən ibarət olan atlas şərti olaraq yeddi hissəyə bölünür.

“Müqəddimə” adlanan birinci hissədə Xəzər dənizinin hidrometeorologiyası haqqında qısa məlu-

müxtəlif fəsillərində temperaturun paylanması xüsusi xəritələrə daxil edilib. Səth dalğalarının insanın dənizdə təsərrüfat fəaliyyətində xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini nəzərə alaraq, atlasda bu hidroloji elementə böyük yer verilir, dəniz akvatoriyasında onun aylar üzrə paylanması, müxtəlif istiqamətli və sürətli küləklərdə hündürlüyü, uzunluğu, periodu və faza sürətlərinin xəritələri verilir. Bu hissədə həm də duzluluq, şəffaflıq, axınlar və buzların yaranması kimi hidroloji elementlərin zaman və məkan paylanmasının xəritələri öz əksini tapıb.

Dəniz üzərində havanın temperaturu, mütləq və nisbi rütubət, buludluluq, radiasiya və albedo, küləyin rejimi, sürəti və istiqamətləri “Xəzər dənizinin meteorologiyası” adlanan dördüncü fəsildə öz əksini tapıb.

Beşinci fəsil dənizin atmosferlə qarşılıqlı təsirinə həsr olunub. Dəniz üzərində buxarlanma istiliyi, atmosferlə dəniz arasında istilik mübadiləsi, dənizin istilik tutumu, istilik balans, adveksiyası və s. bu hissənin əsasını təşkil edir.

Altıncı fəsil dənizin səviyyə dəyişmələrinə həsr olunub. Nəhayət, atlas istifadə olunmuş məlumatların informasiya bazasının verilməsi ilə tamamlanır.

Atlas Xəzər dənizində müxtəlif təsərrüfat fəaliyyətində (neft hasilatı, nəql, hidrotexniki qurğuların tikilməsi, Gəmiçilik və s.) istifadə etmək üçün hazırlanıb.

Nəşr hidrometeorologiya, hidrofizika və Xəzər dənizi regionunda sosial-iqtisadi şəraitlə məşğul olan mütəxəssislər, doktorantlar və universitetlərin müvafiq sahələrində təhsil alan tələbələr üçün də faydalıdır.

mat verilir. Sahil zonası və açıq dənizdə yerləşmiş müşahidə məntəqələri, bu məntəqələrdə aparılmış müşahidələr, onların davam etmə müddəti, ölçmələrin periodikliyi və tezliyi informasiyaları bu hissədə yer alıb. Burada daha sonra dənizin akvatoriyasının dərinliklərə görə kvadratlara bölünməsi prinsipi verilir. Bölmə Xəzər dənizi üzrə aylar haqqında qısa məlumatla tamamlanır.

İkinci hissə “Coğrafi bölmə” adlanır. Bura batimetrik, dəniz dibinin meyilliyi və geomorfoloji xəritələr daxil edilib, onların tərtib olunmasının əsasları izah olunub.

Atlasın “Hidrologiya” adlanan üçüncü hissəsində ən əvvəl Xəzər dənizi səth qatının aylar üzrə, sonra isə orta illik temperatur paylanması verilir. Dənizin Azərbaycan səlfinin müxtəlif hissələrində, ilin

Yeddi təəccüb doğuran rəqəmlərdən biridir. Bu rəqəm sirli rəqəmdir, müqəddəs, İlahi, xoşbəxtlik rəqəmidir. Dini və məkanı idarə edir. Dünyanın bütün xalqları 7 rəqəminə həmişə xüsusi diqqət yetirmişlər.

Misirə yeddi rəqəmi əbədi həyat rəmzidir. O, yaradıcılıq rəmzi sayılır. Eramızdan əvvəl 2500-ci ildə hökmdarlıq etmiş Şumer padşahı Luqulannemundu ölkəsinin Adabe şəhərində ilahə Nintu məbədi tikdirmişdi. Məbədin yeddi darvazası, yeddi qapısı var idi. Tikinti işi qurtarandan sonra bu münasibətlə yeddi buğa, yeddi qoyun kəsmişdilər.

Qədim Yunanıstanda yeddi rəqəmi Zevsin oğlu, incəsənət hamisi Apollonun rəmzi sayılır. Apollon ayın yeddinci günü doğulmuşdu, lira çalğı alətinin yeddi simi vardı.

İslam ənənələrində cənnətin yeddi qapısı, cəhənnəmin yeddi pilləsi ifadələri məlumdur.

Məkkəyə həcc ziyarəti zamanı zəvvarlar müqəddəs Kəbə ətrafında yeddi dəfə dolanırlar. Mərhumin ruhu yeddi gün məzarının yanında olur. Təzə dünyaya gəlmiş körpəyə yeddinci gün ad qoyurlar.

Bağışlanmaz yeddi günah mövcuddur:

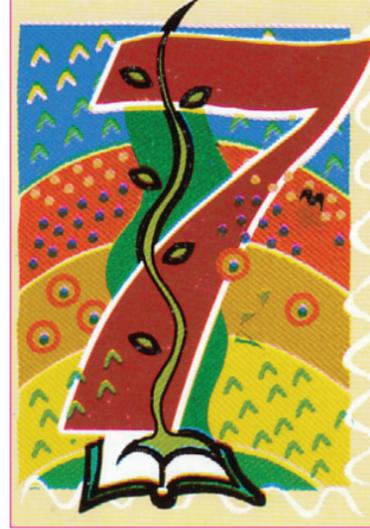
1. Qəzəb
2. Tamahkarlıq
3. Paxıllıq
4. Acgözlük (qarınqululuq)
5. Şəhvət
6. Xudpəsəndlik
7. Tənbəllik

Yeddi rəqəminə çox tez-tez müxtəlif kəlamalarda, atalar sözlərində (zərb-məsəllərdə), həblə tarixi faktlarda təsadüf olunur. Məsələn, Bakı yeddi təpə üstündə salınmışdır, Həftənin yeddi günü, Yeddi dəfə ölç, bir dəfə biç, Göyün yeddinci qatı, Soğan yeddi dərdin dərmanıdır, Yeddi qapı qonşu, Yeddi günbəz, Yeddi gözəl. İşıq spektri yeddi əsas rəngdən - qırmızı, narıncı, sarı, yaşıl, mavi, göy, bənövşəyi rənglərdən ibarətdir. Musiqidə səs si-

7 rəqəminin sirri

rası yeddi tondan (notdan) təşkil olunmuşdur və s.

Şübhə yoxdur ki, qədim zamanlarda 7 rəqəmi öz mistik xüsusiyyətini səmadakı gözlə görünən 7 planet (Günəş, Ay, Venera, Mars, Merkuri, Yupiter, Saturn) sayəsində almışdı. Yed-

di planet bir-birindən həmişə eyni bərabər məsafədə qalır və eyni bir orbit üzrə fırlanır. Buna görə də yeddi rəqəmi kainatın əbədi harmoniyası ideyasının əsasını təşkil etmişdir. Beləliklə də, yeddi rəqəmi təbiətdə ilahi quruluşun obrazı və modeli, həm də harmoniyası kimi müqəddəs sayılmış və astrologiya üçün həmişəlik olaraq böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. Yeddi rəqəmi müqəddəs sayılan iki “3” rəqəminin üstünə “1” rəqəmi gəlməklə alınan ilahi monada hesab edilmişdir: 3+3+1. Misirlilərdə bununla əlaqədar 7 parlaq səma cismi allahlara çevrilmişdi. Finikiyalılarda yeddi kabir (yunan mifologiyasında allahlar), farslarda Mitranın (qədim Şərq dindarlığında Günəş allahı) 7 müqəddəs atı səcdəgah sayılırdı. Ərəb rəvayətlərinə görə, yeddi mələk Günəşi buzun və qarın köməyi ilə soyudurdu ki, Yeri yandırıb külə döndərməsin, 7

min mələk hər səhər Günəşi hərəkətə gətirirdi.

Şərqi iki çox böyük çayının - Qanqın və Nilin hər birinin 7 qolu vardır. Qədim Şərqdə 7 əsas çay - Nil, Qanq, Fərat, Oks, (Amu-Deryanın qədim adı), Caksartez, Araz və Hind məlumdur. 7 məşhur dəfinə, qızıl ilə dolu 7 şəhər mövcud olmuşdur. Burada dünyanın 7 möcüzəsinin adı da xatırlanmalıdır. Həftənin yeddinci günü, yəni bazar günü qədim romalıların tərəfindən günəş bayramı kimi bayram edilirdi.

Yeddi rəqəmi daim insanı müşayiət edir. Körpə yeddinci ayda diş çıxarmağa başlayır. On dörd aydan (2x7) sonra oturmaq, iyirmi bir aydan sonra (3x7) yerimək öyrənir. Uşaq on dörd yaşında (2x7) tam formalaşmağa başlayır, iyirmi bir yaşında (3x7) boy atması dayanır.

7 rəqəmi ilə əlaqədar digər faktlar da məlumdur. Məsələn, qadının hamiləlik dövrü 280 gün (7x40) davam edir. Heyvanlar aləmində siçan 21 günə (7x3), dovşanlar və siçovullar 28 günə (7x4), pişik 56 günə (7x8), it 63 günə (7x9), aslan 98 günə (7x14), qoyun 147 günə (7x21) doğur.

Quşlarda, məsələn toyuqlarda inkubasiya dövrü 21 gün (7x3), ördəklərdə 28 gün (7x4) çəkir.

Yeddi rəqəmi digər rəqəmləri zərb etməklə alınmır, o, özü zərb ediləndə birinci onluq həddində rəqəm hasil olunmur. Bu cəhətdən heç bir rəqəmə bənzəmir. Ona görə ki, 9=3x3, 8=2x4, 6=2x3, 10=5x2 və s.

Qədim xalqlardan başlayaraq 7 rəqəminə xüsusi diqqət yetirilməsi Yer kürəsinin peyki olan Ay ilə əlaqədardır. Bəzi xalqlar arasında belə bir inam vardı ki, yerdəki həyat və ölüm ayın böyüməsi və kiçilməsi ilə əlaqədar-

(Davamı 6-cı səhifədə)

Körfəzdə vahid donanma yaradılır

İran körfəzindən tankerlərlə neft daşınması təhlükə altına düşsə bilər. Belə ki, Yəməndə döyüşən şiə radikalı Ədən körfəzini və Aralıq dənizini birləşdirən strateji əhəmiyyətə malik Bab əl-Məndəb boğazını bağlayacaqları ilə hədələyirlər.

Qərbi neft daşınmasının təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə İran körfəzində yerləşən monarxiyalar təcili surətdə birgə Dəniz Hərbi Qüvvələri yaratmağa hazırlaşır. Mütəxəssislər deyirlər ki, təsis ediləcək dəniz donanması daha vacib bir dəhlizi - Hörmüzd boğazına nəzarəti də gücləndirəcək.

İran körfəzində yerləşən monarxiyaların birgə Hərbi Dəniz Qüvvələrinin yaradılacağı barədə ilk məlumatı Küveytin müdafiə nazirinin köməkçisi Əhməd əl-Mullanın verdiyi bildirilir. Hərbi donanmanın yaradılması ideyasının ənənəvi olaraq Qətərin rəhbərliyi altında keçirilən dəniz və sahil təhlükəsizliyi konfransı çərçivəsində müzakirə olunduğu vurğulanır. Küveyt hərbiçisinin sözlərinə görə, İran Körfəzi Ərəb Dövlətlərinin

Əməkdaşlığı Şurasının (İKƏDƏŞ) vahid hərbi donanması 1982-ci ildə yaradılan “Yarımadanın qalxanı” adlı birləşmiş silahlı qüvvələrinin tərkib hissəsi olacaq. Rəsmi Ər-Riyad da bu məlumatı təsdiqləyir. Amma krallığın rəsmiləri bildirirlər ki, vahid donanmanın yaradılmasının müddəti hələ də bilinmir. Bununla belə, məsələnin texniki tərəflərinin müzakirə olunduğunu qeyd edən rəsmilər onu da əlavə edirlər ki, layihənin böyük hissəsi-

ni Səudiyyə Ərəbistanı maliyyələşdirəcək. Yeni yaradılacaq donanmanın əsas vəzifəsinin də terror əleyhinə mübarizə aparılmasından və gəmilərin təhlükəsiz hərəkətinin təmin olunmasından ibarət olacağı bildirilir.

Mütəxəssislər də deyirlər ki, belə bir donanmanın yaradılmasını zəruri edən faktorlardan biri dəniz yollarıyla neft daşınmasına yönələn təhdidlərdir. Körfəz ölkələri neft daşınmalarını dəniz yolları vasitəsi-

lə həyata keçirir. Ötən həftə Ədən körfəzini və Aralıq dənizini birləşdirən strateji əhəmiyyətə malik Bab əl-Məndəb boğazının bağlanması təhlükəsi yaranmışdı. Bu boğaz vasitəsilə hər gün 4 milyon barrel neft daşınır və Yəməndə müşahidə edilən kəskin siyasi böhran fonunda “Ənsərulla” radikal qruplaşması Bab əl-Məndəb boğazına yaxın olan Hodeyda limanını ələ keçirmişdi. Radikal qruplaşmanın da şüurlərdən ibarət olması İKƏDƏŞ üzvlərini ciddi şəkildə narahat edir. Hörmüzd boğazı barədə də eyni sözləri demək olar. Dünya neft daşınmalarının 20 faizi məhz bu boğaz vasitəsilə daşınır və Səudiyyə Ərəbistanı, o cümlədən də körfəzin digər sünni ölkələri belə bir strateji yolun mənbəyi olmasını ciddi təhlükə hesab edirlər.

Siyasi müşahidəçilərin fikrincə, Bab əl-Məndəb boğazı yaxınlığında Yəmən şüurlərinin son hərbi uğurları təkə körfəz ölkələrini deyil, Qərbi də narahat edir. Rəsmi Ər-Riyad vahid donanmanın regional və beynəlxalq gəmiçiliyin maraqlarına uyğun

fəaliyyət göstərəcəyini bildirir. Yaradılacaq dəniz qüvvələrinin zərurət yarandıqda operativ əməliyyat həyata keçirmək imkanı olacağı vurğulanır. Hərbi analitiklər düşünürlər ki, İKƏDƏŞ-in son qərarı ABŞ-ın dəstəyinə inanması ilə də bağlı ola bilər.

Qərbi mətbuatı da yazır ki, təşkilat ilə ABŞ arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi məsələsi Qətərdə keçirilən konfransda müzakirə edilən mövzular arasında ikinci yeri tuturdu. İstənilən halda İran körfəzində vahid hərbi donanmanın yaradılması regionda yeni realığı üzə çıxaracaq və körfəzin təşkilat daxil olmayan digər ölkələrinin də yarancığı yeni hərbi balans təsir göstərmək imkanlarını araşdırmağa başlayacağı qaçılmaz olacaq.

S. MƏMMƏDOV

Yaşayış minimumu və ehtiyac meyarının məbləği artacaq

Gələcək ilin dövlət büdcəsinin zərfində Azərbaycanda yaşayış minimumunun və ehtiyac meyarının məbləği müəyyən edilmişdir. 2014-cü illə müqayisədə 2015-ci ildə yaşayış minimumu və ehtiyac meyarının məbləği artacaq.

“Həftə içi”nin məlumatına görə, “2015-ci il üçün yaşayış minimumu haqqında” Qanun layihəsində əhalinin əsas sosial-demografik qrupları üzrə yaşayış minimumunun məbləği aşağıdakı kimi nəzərdə tutulub. 2015-ci il üçün yaşayış minimumu ölkə üzrə 131 manat, əmək qabiliyyətli əhali üçün 140 manat, pensiyaçılar üçün 108 manat, uşaqlar üçün 108 manat olacaq.

“2015-ci il üçün ehtiyac meyarının həddi haqqında” Qanun layihəsində isə ünvanlı dövlət sosial yardımının təyin edilməsi məqsədi ilə ehtiyac meyarının həddi 105 manat məbləğində nəzərdə tutulub. Xatırladaq ki, 2014-cü il üçün yaşayış minimumu ölkə üzrə 125 manat, əmək qabiliyyətli əhali üçün 136 manat, pensiyaçılar üçün 103 manat, uşaqlar üçün 103 manat idi. 2014-cü il üçün ehtiyac meyarının həddi isə 100 manat məbləğində təsdiq edilmişdir.

Doğulduğun vaxt deyir ki...

Macarıstanlı alimlər müəyyən ediblər ki, insanın doğulduğu vaxt, onun əhval-ruhiyyəsinə, eləcə də affektiv pozuntunun inkişafına təsir göstərə bilər.

Tədqiqatın müəllifi, professor Kseniya Qonda hesab edir ki, insanın doğum gününün onun xarakterinə təsiri biokimyəvi göstəricilərlə izah edilir.

Ekspertlər müəyyən ediblər ki, ilin müxtəlif vaxtlarında monoamin neyroötürücüləri, dofamin və serotonin səviyyəsi əsaslı şəkildə dəyişilə bilər.

Bundan başqa, bu birləşmələrin səviyyəsi ilə bağlı olan dəyişikliklərin effekti bütün ömürboyu saxlanılır.

Beləliklə, yayda doğulan insanlar çox vaxt siklotimik temperamentalə üz-üzə qalırlar. Onlarda tez-tez ovqat dəyişikliyi baş verir.

Yazda doğulan insanlar isə qışda doğulanlara nisbətən daha pozitiv düşüncələri ilə fərqlənirlər.

Buna baxmayaraq, “qış” adamları qıcıqlanmaya qarşı daha yüksək immunitetə malik olurlar. Payız fəslində doğulan insanlar isə qışda doğulanlara nisbətən depressiyaya az məruz qalırlar.

Alimlər bu göstəriciləri normadan kənarçıxma xüsusiyyətləri hesab etmirlər, lakin bu cür anadangəlmə və xarici amillər müəyyən şəraitdə problemlərin yaranmasına səbəb ola bilər.

Dənizlərə gözəllik verən gəmilərimiz

(Əvvəli 5-ci səhifədə)

dır. Klassik astroloq Ptolomey deyirdi ki, Ay Yerdə olan hər bir şeyə öz təsirini göstərir. Ayın çıxması və batması zamanı çaylarda su gah artır, gah da azalır, qabarmalar və çökülmələr baş verir, insanlar və bitkilər dəyişikliyə məruz qalır. Təzə Ay çıxanda təbiət yeniləşir, insanlara yeni qüvvə gəlir, hər dəfə Ay çıxanda qüvvəsi insanlara keçir.

Ay tsikli dörd fazadan ibarətdir, bu fazaların hər biri yeddi günə bölünür. Şumerlilər Ay tsiklinə əsasən öz təqvimlərini tərtib etmişdilər. Təqvim ayı dörd həftədən ibarət idi. Hər həftədə yeddi gün var idi. Tsikllərin sonuna əlavə günlər gəlmişdi ki, Ayın səmada görünməz olduğu günlərin yeri dolsun. Babilistanda Ay tsiklinin müəyyən mərhələsinin başa çatdığını göstərən hər bir yeddinci gün Ay Allahı Sinə (Sin şumerakktat mifologiyasında Ay Allahıdır, o, şumer şəhəri Uredə “Nanna”, yəni, “ışığısaçan” adını almışdır) həsr edilirdi. Həmin gün təhlükəli, bədbəxtlik törədən gün sayılırdı. Ona görə də həftənin yeddinci günü istirahət etmək üçün nəzərdə tutulurdu və təhlükə ilə üzləşməməkdən ötrü heç bir iş görülmürdü. Okkultslərin fikrincə, insan bədəni hər yeddi ildən bir təzələnilir. Okkultslər belə düşünür ki, xəstələr yeddi günlük tsiklə müvafiq olaraq inkişaf edir. Belə çıxır ki, 7 rəqəmi doğum, inkişaf, qocalıq, xəstəliklər, ölüm kimi həyati tsiklləri və ritmləri idarə edir. Həmin səbəblərə görə, 7 rəqəmi mükəmməllik rəqəmidir. İnsanın inkişafının hər bir mərhələsi, Ayın hər fazası yeddi günə sona yetir.

İstənilən yeddi obyekt tamamlanmış tsikldən ibarətdir. Məsələn, yeddi mövcud planet, yeddi günə bərabər həftə, yeddi spektr rəngi, insanın üzünün yeddi hissəsi, insan bədəninə yeddi dəlik və i.a. Okkultslər 7 rəqəminin xassələrini həyatın gizli ritmləri hesab edirlər.

Dünyanın da 7 möcüzəsi olması çoxlarına məlumdur:

1. Efesdə Artemida məbədi. Rəvayətə görə, Artemida məbədi Kiçik Asiyanın bütün dövlətlərinin iştirakı ilə 120 ilə tikilmişdir.

2. Qalickarnas şəhərindəki mavzoley. Mavsol adlı çarın şərəfinə inşa edilmişdir. Eni təqribən 66 metr, uzunluğu təqribən 77 metr, hündürlüyü isə 46 metrdir. Hazırda “işlənilən” mavzoley sözü Mavsol adından götürülmüşdür.

3. Zevsin qədim yunan memarı Fidi tərəfindən Olimpədə ərsəyə gətirilmiş heykəli. Olimpili Zevsin heykəli taxtda oturan vəziyyətdə olmuşdur. Heykəl 17 metr hündürlükdə olduğundan başı az qala tavana dirənmişdi. Yunanıstanın görkəmli memarı Fidi Zevsin paltarını, tacını xalis qızıldan hazırlamışdı. Zevsin əlində tutduğu ilahə Nikanın libası, qələbə çələngi də qızıldan idi. Zevsin bədəni, başı və ilahə Nika fil sümüyündən hazırlanmış onları heykəli canlı kimi görünürdü.

4. Semiramidanın asma bağları. Babil şəhəri ən yaxşı vaxtlarında hər tərəfdən hündür divarlarla əhatələnmiş dördbucaq şəklində idi. Fərat çayı onun

7 rəqəminin sirri

yanından axırdı. Şəhərin 100 qapısı var idi. Babil şəhəri öz gözəlliyi və zənginliyi ilə hamını heyran qoyurdu. Daha heyranlıq doğuran asma bağlar idi. Bağlar möhkəm sütunlar üstündə qərar tutan platformalar üstündə salınmışdı. Bağların yarusları pilləli düzəldilmişdi. Əruslar bir-biri ilə ağ və çəhrayı rəngli geniş pillələrlə əlaqələndirilmişdi. Adətən, şimal-qərbdən əsən sərin küləklərə tərəf baxan bu bağların ətri, kölgəlikləri və sərinliyi meşəsiz Babil sakinlərinə möcüzə təsiri bağışlayırdı. Babilin və onun asma bağlarının süqutundan sonra da onlar haqqında əfsanələr dolaşırdı.

5. Rodos Kolossu (Nəhəngi). Bu, Egey dənizindəki Rodos adasında eyni adlı şəhərin eramızdan qabaq 305-304-cü illərdə mühasirədən azad edilməsi şərəfinə ucaldılmış nəhəng heykəl - Zevsin oğlu, ilahi Artemidanın ekiz qardaşı, işıq Allahı Appolonun nəhəng heykəlidir. Appolonun nəhəng heykəli limanının girəcəyində həm mayak, həm də darvaza rolunu oynayırdı. Yelkənli gəmilər nəhəng heykəlin ayaqları arasında keçirdi. Rodos şəhəri eramızdan qabaq 220-ci ildə dağıdıcı zəlzələyə məruz qaldığından heykəl də aşmış və torpaq altında qalmışdı.

6. İskəndəriyyə mayakı. Bu nəhəng mayak eramızdan qabaq 299-279-cu illərdə Misirin İskəndəriyyə şəhəri buxtası girişində Foros adasında inşa edilmişdi. Hündürlüyü 150 metrə yaxın idi. Onun üçüncü mərtəbəsini dairə formalı fonar təşkil edirdi. Həmin mərtəbədə dənizlər allahı Poseydonun 7 metrlik tunc heykəli də qoyulmuşdu. Mayakın metal güzgülərlə gücləndirilən işığı 60 kilometrəndə görünür və dənizçilərə istiqaməti düzgün səmtləşdirməyə kömək edirdi. 1326-cı ildə baş vermiş zəlzələ nəticəsində dağılmışdı.

7. Misir ehramları. Dünyanın 7 möcüzəsindən müasir dövrdə salamat qalmış yeganə nümunədir.

Qədim Misir arxitekturası bizim dövrümüzə də özünün nəhəng daş tikililəri ilə heyrət doğurur. Qədim məbədlərin göylərə ucalan və meşədəki ağacları xatırladan sütunları arasında azmaq olar. Həmin məbədlərin girişlərində fironların çox böyük heykəlləri, daş sfinkslər adama zəhmli keşikçiləri xatırladır. Qədim Misirdə sfinks hakimiyyət rəmzi sayılırdı. Onun bədəni şir bədəni, başı isə insan başı idi.

Təqribən 5 min il əvvəl Nil çayının aşağı axarındakı vadidə ilk quldarlıq dövlətləri meydana gəlmişdi. Eramızdan qabaq 4-cü minillikdə bu kiçik dövlətlərin hökmdarlarından biri ölkələri özünə tabe edərək vahid padşahlıq yaratmışdı. Onun paytaxtı Nil çayının sol sahilində salınmış Memfis şəhəri idi. Eramızdan qabaq təqribən 2800-cü ildə həmin dövlətə firon Xufu hökmdarlıq etməyə başlamışdı. Sonralar yunan tarixçiləri Xufu-

nun adını Xeopsa çevirmişdilər. Fironlar böyük sərvət sahibi idilər. Bütün hakimiyyət onların əlində cəmlənmişdi. Ölkədə qulların zəhməti sayəsində kəndlilər, Nilin suyu ilə əkin sahələrini bir bərabərə suvarmaq üçün şülzələr düzəldirdilər. Bunun sayəsində Misirin əkin sahələrindən bol məhsul yığılır və fironların xəzinəsinə böyük miqdarda gəlir daxil olurdu. Xeopsun fikri-zikri o idi ki, özünü mümkün qədər çox məşurlaşdırırsın. Ətrafındakı yaltaq kahinlər firona belə deyirdilər: “Dünyəvi həyat çox qısamdır. İnsanın əsl mənzili məqberədir. Məqberə əbədiyyət evidir. İnsan evdə milyon illər yaşamaq iqtidarındadır. Əgər ölməzlik qazanmaq istəyirsənsə, özünə indidən sərdabə tikdir”. Xeops kahinlərin sözünə baxıb dövlət xərclərinin xeyli azaldılmasına, gəlirlərin çox hissəsini sərdabə tikintisinə yönəltməyi qərara almışdı. Onun tikdirəcəyi sərdabə əvvəlki hökmdarların sərdabələrindən özəmətlı olmalı idi.

Kənardan gətirilən qullar azlıq etdiyindən, yerli əkinçilərin ən gümrəhlarının və davamlılarının inşaat işlərinə cəlb olunması qərara alınmışdı. Hər bir əkinçi ilin üçdə birini piramidaməbəddə tikintisində işləməli idi. Ümumiyyətlə, tikinti işlərinə 100 min adam cəlb olunmuşdu. Onlar kif atmış çörək, quru balıq, sarımsaq və ağ turpla qidalanırdılar. Tikintidə işləyənlərin çoxu ölürdü, onların yerinə təzələri gətirilirdi.

Birinci on il hazırlıq işlərinə sərf olunmuşdu. Qullar Nilin qərb sahilindəki tikinti yerinə rahat yol çəkir, yeraltı xəlvətxanalar tikir və özül qoyurdular. Nildən şərqə tərəf 600 millik məsafədə yerləşən daş karxanalarında qaya parçalarını qoparıb tikinti sahəsinə daşıyırdılar. Bütün bunlardan sonra nəhəng daşlardan ehram 20 ilə tikilmişdi. Bütün tikinti işləri fironun hakimiyyətinin 31-ci ilində başa çatdırılmışdı.

Hər birinin çəkisi 2,5 ton olan 2 milyon 300 min qaya parçası mis alətlərlə (o dövrdə dəmir alətlər yox idi) hamar yonulmuş və bir-birinə kip geydirilmişdi.

Ehramın hündürlüyü 140 metrə, özünün tərəfləri 230 metrə yaxındır. Bu, 9 futbol meydanı sahəsindən böyükdür. Yonulmuş tava daşlar böyük məharətlə qoyulmuşdur. Onların arasından hətta iynə də keçmir. Firon Xeops ölkənin iqtisadiyyatını sarsıdan xərc hesabına öz arzusunda çatdı. O, öləndən sonra nəşini çumiyalayıb ehrama qoydular və sərdabəsinə giriş yerini hördülər.

Baş vermiş üsyan zamanı mumiyanı sərdabədən çıxarıb bayıra tulladılar. Özünə möhtəşəm ehram tikdirmiş hökmdarın izi-tozu da qalmadı. Misir xalqının böyük zəhməti sayəsində tikilmiş ehram isə artıq beş min ildir ki, dünyanın 7 möcüzəsindən biri kimi qalır.

Arif HÜSEYNOV

Rusca-İngiliscə-Azərbaycanca dənizçilik terminlərinin izahlı lüğəti

(Əvvəlki ötən nömrələrimizdə)

Готовность судна

Gəminin hazır olması

READINESS

Термин, обозначающий физическую и юридическую готовность судна к производству грузовых операций. Готовность к грузовым работам касается самого судна. Судно считается физически готовым к погрузке, если полностью готовы к погрузке все его трюмы, а также его судовые устройства пригодны к производству грузовых операций. Юридическая готовность судна к грузовым работам понимается как отсутствие правовых препятствий со стороны портовых, таможенных, пограничных и санитарных властей.

Yük əməliyyatlarının icrasına gəminin fiziki və hüquqi cəhətdən hazırlığını bildirən termin. Yük işlərinə hazırlıma gəminin özünə aiddir. Əgər gəminin bütün anbarları (trümləri) yüklənməyə tam hazırdırsa, habelə gəmi qurğuları yük əməliyyatlarının icrasına yararlıdırsa, gəmi yüklənməyə fiziki cəhətdən hazır sayılır. Gəminin yük işlərinə hüquqi hazırlığı dedikdə, liman, gömrük, sərhəd və sanitariya sahəsindəki müvafiq səlahiyyətli strukturlar tərəfindən hüquqi maneələrin olmaması başa düşülür.

Готовый причал

Hazır körpü

READY BERTH

Условие чартера, в соответствии с которым фрахтователь обязан предоставить судну причал и приступить к грузовым операциям по прибытии судна.

Çarter şərti, həmin şərtə müvafiq olaraq fraxtedən gəmi gələn kimi ona körpü verməli və yük əməliyyatlarına başlamalıdır.

Границы морские

Dəniz sərhədləri

SEA BOARDS

Делятся на государственные и юрисдикционные. Такое деление основано на принципиальном различии правового статуса разграничиваемых ими морских пространств. Государственная морская граница ограничивает сферу действия территориального верховенства - суверенитета прибрежного государства, т.е. его морскую территорию, включающую внутренние воды и территориальное море - от открытого моря. Юрисдикционная морская граница обозначает пределы действия установленных универсальными международными Конвенциями и регулируемых международным морским правом функциональных прав и юрисдикции прибрежного государства, которые не распространяются на сами морские пространства. К этой категории морских пространств относятся зоны функциональных прав и юрисдикции - континентальный шельф, исключительная экономическая зона, а также прилегающая зона - район, устанавливаемый для осуществления контроля в целях предотвращения нарушений таможенных, фискальных, санитарных, иммиграционных законов и правил.

Dəniz sərhədləri dövlət və yurisdiksiyalı sərhədlərə bölünür. Belə bölgü onların sərhəd çəkdiqləri, hədd qoyduqları dəniz məkanlarının hüquqi statusunun prinsipial fərqi əsaslanır. Dövlət dəniz sərhədi ərazi üstünlüyünü - sahilyanı dövlətin suverenliyinin fəaliyyət sahəsini məhdudlaşdırır, yəni onun daxili suları ilə ərazi dənizinin daxil olduğu dəniz ərazisini açıq dənizdən ayırır. Yurisdiksiyalı dəniz sərhədi sahilyanı dövlətin universal beynəlxalq Konvensiyalarla müəyyənləşdirilən və beynəlxalq dəniz hüququ ilə tənzimlənən, dəniz məkanlarının özünə şamil edilməyən funksional hüquqlarının və yurisdiksiyalarının fəaliyyət həddlərini göstərir. Dəniz məkanlarının bu kateqoriyasına funksional hüquq və yurisdiksiyaların zonaları - kontinental şelf, müstəsna iqtisadi zona və habelə bitişik zona - gömrük, fiskal, sanitariya, mühacirət qanun və qaydalarında pozuntuların qarşısını almaq məqsədi ilə nəzarətin həyata keçirilməsi üçün müəyyənləşdirilən rayon aid edilir.

Границы района плавания

Üzmə rayonu sərhədləri

TRADING LIMITS

Условие тайм-чартера, ограничивающее районы Мирового океана, в которых фрахтователи могут беспрепятственно использовать зафрахтованное судно. Обычно в тайм-чартере не перечисляются границы района плавания, а делается ссылка на правила страховых компаний (тэйгше \оггап-йе8), подробно перечисляющие все районы Мирового океана с учетом сезонного фактора, посещение которых судном не покрывается условиями страхования. Заход в эти районы возможен при условии особой договоренности со страхователями с оплатой дополнительной страховой премии. Нарушение границы района плавания лишает судно страховой защиты в период пребывания вне этих границ.

Taym-çarterdə şərt, fraxtedənlərin fraxta götürdükləri gəmidən maneəsiz istifadə edə biləcəkləri Dünya okeanı rayonlarını məhdudlaşdırır. Adətən taym-çarterdə üzmə rayonlarının sərhədləri sadalanmır, lakin burada mövsüm amili nəzərə alınmaqla, gəminin daxil olduğu zaman sığorta şərtləri ilə örtülməyən Dünya okeanının bütün rayonlarını ətraflı surətdə sadalayan sığorta şirkətlərinin (institute warranties) qaydalarına istinad edilir. Həmin rayonlara daxil olmaq bu şərtlə mümkündür ki, əlavə sığorta mükafatı ödəmələri barədə sığortalıların xüsusi razılıq əldə edilmiş olsun. Üzmə rayonu sərhədlərinin pozulması gəmini həmin sərhədlərdən kənarında olduğu dövrdə sığorta müdafiəsindən məhrum edir.

Грейферная выгрузка

Qreyferlə boşaltma

GRAB DISCHARGING

Условие в чартере при перевозке навалочных грузов, запрещающее укладку груза в тех местах грузовых помещений судна, которые недоступны для выгрузки грейферами.

Qalaq yüklərin daşınması zamanı istifadə edilən çarter şərti. Gəminin qreyferlərlə boşaldılması üçün ölçətməz olan yük yerlərinə yükün yığılmasını qadağan edir.

Груз

Yük

CARGO

Перемещаемый (перевозимый, транспортируемый) товар. Совокупность физико-химических свойств Г., потребность в таре и упаковке, а также условия и техника его перевозки, перегрузки и хранения определяют транспортную характеристику груза. Различают следующие основные виды грузов: наливные грузы; навалочные/насыпные грузы (bulk cargo); генеральные грузы (general cargo); экспортные грузы (outward cargo); импортные грузы (inward cargo) и др.

Başqa yerə aparılan (daşınan, nəql edilən) mal. Yükün fiziki-kimyəvi xassələrinin cəmi, taraya və qablaşdırmağa tələbatı, habelə onun daşınması, bir yerdən başqa yerə yüklənməsi, saxlanması şərtləri və texnikası yükün nəqliyyat xarakteristikasını müəyyənləşdirir. Yüklərin aşağıda göstərilən əsas növləri məlumdur: maye yüklər, tökmə/səpmə yüklər (bulk cargo), ümumi yüklər (general cargo); ixracat yükləri (outward cargo), idxalat yükləri (inward cargo) və s.

Грузовая книга

Yük kitabı

CARGO BOOK

Книга, в которой фиксируются данные о принятых на судно грузах (количество мест, род упаковки, порт погрузки/выгрузки, марки и др.)

Gəmiyə qəbul edilmiş yüklər haqqında məlumatların (yerlərin sayı, qablaşdırma növü, yükləmə-boşaltma limanı, markası və s.) qeyd olunduğu kitab.

Грузовая марка

Yük markası

LOAD LINE

Знак, наносимый на обоих бортах морских судов для обозначения минимальной высоты надводного борта, которую может иметь судно при различных условиях плавания - зимой или летом, в высоких или средних широтах, в тропиках, в соленой или пресной воде.

Süüstü bortun müxtəlif üzmə şəraitlərində - qışda və yaxud yayda, yuxarı və ya orta en dairələrində, tropiklərdə, düzlu və ya şirin suda malik ola biləcəyi minimum hündürlüyü göstərmək üçün dəniz gəmilərinin hər iki bortuna qeyd edilən işarə.

Знак грузовой марки должен представлять собой кольцо с наружным диаметром 300 мм и шириной 25 мм, которое пересекается горизонтальной линией длиной 450 мм и шириной 25 мм так, что верхняя кромка этой горизонтальной линии проходит через центр кольца. Центр кольца должен быть помещен на миделе судна и на расстоянии, равном назначенному летнему надводному борту, измеренному вертикально вниз от верхней кромки палубной линии.

Yük markasının işarəsi xarici diametri 300 mm və eni 25 mm olan halqadan və bu halqanı kəsərək üst kənarı onun mərkəzindən keçən eni 25 mm, uzunluğu 450 mm olan üfüqi xətdən ibarət olmalıdır. Halqanın mərkəzi gəminin midelinə və göyörtə xəttinin yuxarı qırağından şaquli surətdə üzü aşağı ölçülən yay mövsümü üçün gəminin təyin olunmuş süüstü bortuna qədər məsafədə (başqa sözlə, gəminin yayda yolverilən maksimal suyaoturum dərəcəsinə qədər) yerləşdirilməlidir.

Грузовая шкала

Yük şkalası

STATE OF TRANSIT

На борт судов грузовая марка наносится в соответствии с правилами Международной конвенции о грузовой марке.

Таблица, показывающая изменение грузоподъемности и высоты надводного борта судна при изменении его осадки. В частности, при помощи грузовой шкалы можно определять массу находящегося на судне груза по его осадке и по массе принятого груза определять осадку судна.

Gəmilərin bortuna yük markasının qeyd edilməsi yük markası haqqında Beynəlxalq Konvensiyaya müvafiq surətdə həyata keçirilir.

Gəminin suyaoturumu dəyişərkən onun yükqaldırma qabiliyyətinin və süüstü bortunun hündürlüyünün dəyişdiyini göstərən cədvəl. Xüsusən, yük şkalasının köməyi ilə gəminin suyaoturumu üzrə gəmidə olan yükün kütləsinə və gəmiyə qəbul olunmuş yükün kütləsi üzrə gəminin suyaoturumunu müəyyənləşdirmək olar.

(Davamı var)

SUNAMİDƏN QORUNMAQ ÜÇÜN QAYIQ HAZIRLAYIB

Kaliforniyalı Kriz Robinzon öz ailəsini sunami fəlakətindən qorumaq üçün evinin həyatında böyük qayıq inşa edib. Dizayner bu yolla doğmalarını sunami təhlükəsindən qorumaq istəyir.

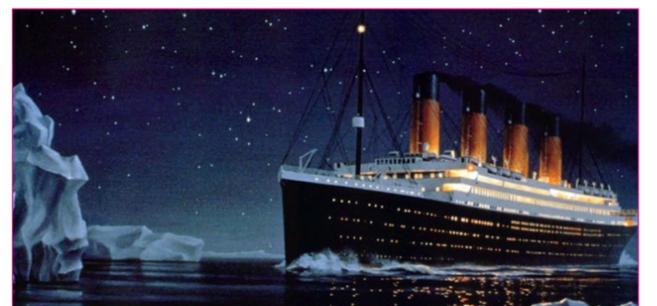
2011-ci ildə Yaponiyada sunami fəlakəti onu bu haqda düşünməyə vadar edib. Hazırda layihəsini bitirməkdədir. "Tsunamiball" adlandırdığı qayığın fəlakət zamanı su çirməyəcəyi, içərisindəkiləri qoruyacağı qənaətinə gəlir. "2011-ci ilin mart ayındakı sunamidən sonra ailəmi belə hadisələrdən necə qoruya biləcəyim barədə düşünürdüm", - deyər Robinzon söyləyib.

Sonra fikrini dostları ilə bölüşüb. Layihə kreativ ideyalar və dostlarının ona düzgün yol göstərməsi ilə başlayıb. İnternetdə bu haqda bir çox araşdırmalar aparıb. Qayıq ikiqat gövdəyə malikdir ki, bu da onu ətrafdakı kəsici obyektlərdən və tullantılardan qorumaq üçündür.

GÜNƏŞ

"TITANİK"İN MENYUSU SATILIB

"Titanik" gəminin restoranında birinci sinif sənişinləri üçün hazırlanmış menyu hərəcə çıxarılıb. "Henry Aldridge & Son" adlı ev muzeyinin İngiltərənin Uiltşir şə-

hərində keçirdiyi hərəcə "Titanik" gəminin restoranında nahar yeməyinin menyusu 96,5 milyon dollara satılıb.

Gəminin bir neçə menyusu olsa da, 12 aprel 1912-ci il tarixinə aid tək menyu budur. Menyuda göstərilir ki, həmin gün verilən nahar yeməyində sənişinlərə noxud şorbəsi (sup) və quzu ətindən bişirilmiş kotlet təklif edilmişdir. Hərəcə gəmiyə aid 250 əşya olub ki, onların bir çoxu öz alıcılarını tapıb.

YARIZARAFAT, YARIGERÇƏK

İmkanım olsaydı, evdə ərlərini idarə edən qadınları ən azı idarəetmə bacarıqları olduğu üçün vəzifəyə qoyardım.

Niyə çox adamın könlündən çox şey keçsə də, adam olmaq keçmir?

Ağ və qaradan başqa rəng tanımayan çalarlardan danışmazlar.

Qriplər də adamlar kimidir: hər cürü var.

Gərək özümə maşın alım. Pi-yada başqalarının yükünü daşımaqdan yorulmuşam.

Bizim kənddə bir kişi vardı. Haqsızlıq görəndə deyirdi: "Karam-karam, gözlərim də kor deyil ki..."

Sözə müqəddəs baxırsansa, bu o demək deyil ki, hər sözə inanıram.

Ağıl da dəbdən düşərmiş...

Görəsən, onun-bunun sözünü ona-buna çatdıranların özlərinə ən çox nə qədər çatır?

Məni maşınların artması yox, "piyadalar"ın azalması sevinirdirdi.

Görünür bəzilərinə yaltaq da lazımdır. Yoxsa yaltaqları ayırmaq belə çətindir?

O qədər "Mən! Mən!" deyənlərin sonralar təəccüblə "Mən?" dediyini eşitmişəm ki...

Yaşamaq istəyirsənsə, yaşat.

Qazanmayan yoxdur. Ya rəğbət, ya nifrət, axır hər kəs nə-sə qazanır.

Nədən bəzilərinin hərəkətlərini görəndə yadıma "Danabəş kəndinin əhvalatı" düşür?

Gəmilərdə baqaj yeri var? Varsa, gör nə qədər adamı baqaja qoymaq olar e...

Tülkülər də öz işində. Nə iş? Adətən tülkülər nə işlə məşğul olurlar?!

Böyüklər nə qədər az səhvə yol versə, kiçiklər o qədər az korlanarlar.

Burun daha çox lazım olduğu üçün çox adam burnu girməyən yerə başını soxur?

Həm ağıl dəryasıdırsa, "dəli-xanalar" nəyə lazım?

Fikir verin, kimin ki vəzifəsini bir az böyüdürlər, dərhal ona elə gəlir ki, vəzifəsi ilə birlikdə ağı da artıb.

Bacardığı iş olmadığı üçün çox adam bacarmadığı işdən yapışır?

Bir adam bu qədər işin öhdəsindən necə gəlir? Paxıllıq onda, satqınlıq onda, yaltaqlıq onda, yalan onda, yaramazlıq onda... Görünür doğru deyirlər ki, insan çox şeyə qadirdir.

Səhifənin belə nə olduğunu bilməyənlər niyə mənim kitabımı bağlamağa çalışırlar?

O yerdə ki, yaltaqlığına görə vəzifə alan var, vəzifəyə görə yaltaqlıq edən də olacaq.

Nəzərə alsaq ki, heç vaxt heç kim mənə heç nə bağışlamayıb, onda yəqin günahlarım çatanda, Tanrı da bağışlamaz. Ona görə ən azı günah iş görmək istəmirəm.

Sevgi qarşılıqlı olmalıdır. Yaltaqlardan zəhləm getdiyindən, yaltaqların da məni sevə biləcəyini düşünmürəm.

Acıdırsa, həqiqəti hamıya necə sevdirərsən?

Rasif TAHIROV

QIDANI AZ ÇEYNƏYƏNDƏ...

Qidanın yaxşı çeynənməsi nəinki tək-cə həzm problemlərindən, eləcə də şəkər xəstəliyindən qorunmağa imkan verir.

Böyük tikələri lazımı qaydada çeynəmədən udaraq sürətlə yeməyə üstünlük verənlər artıq çəki və diabetlə daha tez-tez üzləşirlər. Litvalı mütəxəssislər 702 nəfərin vəziyyətini araşdırmaqla bu qanunauyğunluğu aşkara çıxarıblar. Onlardan 234 nəfərə diabet diaqnozu qoyulub. Araşdırmanın bütün iştirakçılarında həyat tərzi barədə sual vərəqəsini doldurmaq və çəkisini ölçmək tələb olunub. Alimlər həm də könüllülərin hansı sürətlə yemək yedikləri ilə maraqlanıblar.

Nəticələr birmənalı olub. Belə ki, əgər insan sürətlə yeyirsə, o, 2-ci tip diabet riski qrupuna düşür. Litva Tibb Universitetinin ekspertlərinin sözlərinə görə, şəkərli diabetin inkişafı həm genetik, həm də xarici amillərdən birbaşa asılıdır. İnsanın qidalandığı sürət elə xarici amillərə nümunədir.

Təəssüf ki, alimlər bu qanunauyğunluğun səbəbinin müəyyən edilməsinə nail ola bilməyiblər. Doğrudur, bir müddət əvvəl alimlər sübut ediblər ki, udulan qidanın yüksək sürəti istifadə olunan yeməyin həcmində artım ilə bağlıdır. Yəni insan nə qədər çox yeyirsə, piylənmə riski də bir o qədər yüksək olur. Piylənmə isə, bildiyimiz kimi, şəkərli diabetə gətirib çıxarır.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN

"Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin rəhbərliyi "Hövsan-2" gəmisinin motorçusu **Nemət Bahadır oğlu İmanovun** vaxtsız vəfatından kədərli xəbərini bildirir, ailəsinə və qohumlarına dərin hüznə başsağlığı verir.

"DƏNİZ"İN GÜLÜŞ PAYI

Bir nəfər dostundan soruşur:
– Dostum, de görüm, meşədən yoldaşlarımızın hamısı gəldi?

– Hə!
– Altısı da?
– Hə, altısı da.
– Altısı da sağdı?
– Əlbəttə, sağdı!
– Onda, deməli, mənim meşədə vurduğum cüyür imiş.

Müdür fəhlədən soruşur:
– Başa düşə bilmirəm, camaat məni nə üçün sevmir? Axırncı iş yerindən gedəndə fəhlələr mənə gümüş papiros qutusu almışdılar.

Fəhlə:
– Gümüş? Biz qızıldan alacağıq.

Rəis işçisinə:

– Siz bütün günü stolda yatarsınız, gedək mənim kabinetimə.

– Üzr istəyirəm, axı, mən sizin stolda yata bilmərəm,- deyər işçi təmkinlə cavab verir.

Əsgərləri ilk dəfə təlimə çıxarırlar. Bir leytenant təlimə başlayır:

– Sağa dön, sola dön, geriye dön, sola dön, sağa dön, irəli, marş, geri, marş...

Əsgərlərdən biri sıradan çıxıb qazarmaya doğru üz tutur.

– Ey, haraya gedirsən?
– Qazarmaya gedirəm, cənab leytenant, qəti bir qərara gəldiyiniz vaxt qayıdacağam.

Varlı bir adam məşhur bir rəssamın yanına gələrək deyir:

– Xahiş edirəm oğlumun çəkdiyi rəsmlərə qiymət verəsiniz.

– Mənə qalarsa, oğlunuz ədəbiyyatla məşğul olsa daha yaxşıdır.

– Nə üçün?
– Çünki kağız korlamaq parça korlamaqdan daha ucuz başa gəlir,- deyər rəssam cavab verir.

Bir şəhərdə tez-tez zəlzələ olurdu. Evlər uçur, adamlar qırılırdı. Bir ailədə üç oğul böyüyürdü. Uşaqların ata-anası daim qorxu içində yaşadığından belə qərara gəlirlər ki, oğlanlarını kəndə – babalarla gəndərsinlər, orda heç vaxt zəlzələ olmurdu. Belə də edirlər.

Nəvələr kənddə babalarının başına o qədər oyun açırlar ki, qoca onların ata-anasına belə bir teleqram vurur: "Uşaqlarınıza özünü baxın, zəlzələni ötürün gəlsin bura!"

DİLİN RƏNGİ XƏSTƏLİKLƏRİN XƏBƏRÇİSİDİR

Türkiyənin Zirvə Universitetinin Fizioterapiya və Reabilitasiya bölməsinin müdiri, professor Əli Cimbiz dilin rənginin bir çox xəstəliyin xəbərçisi olduğunu bildirib.

"Dil daxili orqanlarımızın güzgüsüdür" deyən professor xüsusilə xəstəlik ortaya çıxmıdan dilin bizə çox məlumat verəcəyini söyləyib.

Əli Cimbizin fikrincə, dilin normal rəngi qırmızı olarsa və getdikcə tündləşərsə, deməli, vücudumuzda iltihabi proseslər gedir: "Dilin rəngi tünd qırmızıdırsa, iltihabın həddən atriq olduğuna, dilin üzərində sarı

təbəqə varsa, bədəndə uzun müddətdir davam edən iltihabi proseslərə işarədir. Bu zaman mütləq həkimə müraciət edilməlidir. Çünki orada uzun müddətdir iltihab olduğuna görə bədən özü müqavimət gös-

tərə bilmir, müdaxiləyə ehtiyac vardır. Dil çox islaqdırsa, bu, insanın tez-tez yediğini və bədəndə suyun həddən artıq olduğunu bildirir. Dilin altındakı damarlar çoxdursa, demək ki, lazımdan artıq şəkər və duz yeyirik.

Dilin rəngi gələcəkdə meydana çıxacaq xəstəliyi əvvəlcədən bildirir. Dilimizin ucundakı dəyişikliklər ürək və ağciyərlə bağlı problemlərin olduğunu göstərir. Dilin ortasının sarı və ya ağ olması mədə və dalaqda, dilin yanlarındakı çataqlar qaraciyər və öd kisəsində problemlərin göstəricisidir"

BAŞ REDAKTOR
Rasif İman oğlu
TAHIROV

ÜNVANIMIZ:
Bakı şəhəri,
B. Ağayev küçəsi, 117
TELEFONLARIMIZ
Baş redaktor
(050) 670-33-76,
redaktor müavini
(050) 341-26-40

Qəzetin təsisçisi
"Azərbaycan
Xəzər Dəniz
Gəmiçiliyi"
Qapalı Səhmdar
Cəmiyyətidir

Qəzet "Dəniz"
qəzetinin kompyuter
mərkəzində yığılmış,
səhifələnmiş və
"OL" MMC-də
çap olunmuşdur

Şəhadətnamə 271
Sayı 2000
Sifariş 176